

از عفونت زخم و راه‌های مراقبت
از آن چه می‌دانید؟

وقتی عفونت‌ها دهان بازمی‌کنند

طاهره بیگ زاده

کارشناس مسئول آموزش بهورزی
دانشگاه علوم پزشکی جیرفت

نجمه افشارمنش

کارشناس مسئول گسترش شبکه
دانشگاه علوم پزشکی جیرفت

عشرت فیروزی

کارشناس مسئول آموزش بهورزی
دانشگاه علوم پزشکی مشهد

اهداف آموزشی

امیداست خوانندگان محترم پس از مطالعه:

- عوامل موثر بر ایجاد عفونت زخم را توضیح دهند.
- انواع زخم‌ها و راه‌های پیشگیری از عفونی شدن زخم را شرح دهند.
- نکات لازم در مورد مراقبت دقیق و درمان زخم را بیان کنند.

مقدمه

پوست بزرگترین ارگان بدن است که برای حفظ سلامت و محافظت فرد از صدمات، وظایف مختلفی را برعهده دارد. حفظ و یکپارچگی پوست در انسان و حیوانات، برای محافظت در برابر از دست دادن آب، خونریزی و مقابله با ورود میکروارگانیسم‌ها حیاتی است. در حالت طبیعی، باکتری‌هایی بر روی پوست یا سایر قسمت‌ها از جمله بینی وجود دارند که کاملاً بی‌ضرر هستند، البته تنها در صورتی که پوست سالم باشد. اما در صورت آسیب و زخم در پوست، این باکتری‌ها می‌توانند باعث ایجاد عفونت و آلودگی شوند.

عوامل موثر بر روی عفونت زخم

برخی از عوامل باعث می‌شود تا احتمال عفونت زخم افزایش یابد. این عوامل شامل موارد زیر است:

* ابتلا به دیابت نوع ۱ و دیابت نوع ۲، زخم ناشی از گاز انسان یا حیوانات، زخم حاوی جسم خارجی، زخم‌های بزرگ و عمیق، نبود اقدام‌های احتیاطی مناسب قبل از عمل جراحی، سن بالا، اضافه وزن، ضعف در سیستم ایمنی بدن

عوارض و نشانه‌های زخم‌های عفونی

* زیاد شدن درد و سوزش زخم
* زیاد شدن ورم و قرمزی زخم و بالا رفتن حرارت بافت‌های اطراف زخم
* تراوش چرک از زخم
* اگر عفونت حاد باشد فرد دچار تب، عرق کردن، لرز و بیحالی می‌شود.
* ورم و حساسیت در غده‌های لنفاوی که به شکل یک دنباله قرمز رنگ در سطح داخلی بازوها یا ساق پا خود را نشان می‌دهند.

زخم‌های خطرناک

زخم‌های مزمن می‌تواند دردناک باشد و معمولاً شب‌ها به شدت درد افزوده می‌شود. در صورت درمان نشدن، درد شدت می‌یابد و زخم بدبو می‌شود و بافت آن منطقه حالت له شدگی پیدا می‌کند.

زخم‌های روی سطح بدن از این نظر مشکل آفرین هستند که میکروب‌ها می‌توانند از راه آن‌ها وارد بدن شده، در محل رشد و نمو کرده و باعث ایجاد عفونت و ظهور علائمی مانند گرما، قرمزی، تورم محل، بدی حال عمومی، تب و لرز و... شوند.

وظایف پوست: اولین سد دفاعی بدن، محافظت از بافت‌های زیرین، کنترل درجه حرارت بدن، ایجاد حس درک، درد، لمس و... کمک به حفظ تعادل آب و ساخت ویتامین D در مقابل نور خورشید

تعریف زخم

جراحی یا زخم عبارت است از پارگی غیر طبیعی پوست یا سایر بافت‌ها که باعث می‌شود خون از بدن خارج شود. زخم‌های روی سطح بدن از این نظر مشکل آفرین هستند که میکروب‌ها می‌توانند از راه آن‌ها وارد بدن شده، در محل رشد و نمو کرده و باعث ایجاد عفونت و ظهور علائمی مانند گرما، قرمزی، تورم محل، بدی حال عمومی، تب و لرز و... شوند.

اشکال زخم‌ها

بریدگی: چاقو، قیچی و لبه کاغذ باعث زخم ناشی از بریدگی می‌شوند. این نوع جراحی ممکن است با خونریزی فراوان همراه باشد.

پارگی (ریش شدن): پوست ممکن است به شکل غیر منظم بر اثر تماس با سیم خاردار، ماشین‌آلات یا چنگال حیوانات باز شود. شدت خونریزی در این نوع جراحی کمتر از بریدگی است ولی این جراحی‌ها معمولاً آلوده هستند.

زخم‌های نفوذی یا سوراخ شدگی: ناخن، سوزن، تیزی نرده و خار گیاه می‌تواند سبب ایجاد چنین جراحی شود. در این نوع جراحی‌ها ممکن است صدمه داخلی شدید باشد. اگر زخم عمیق باشد به علت نفوذ ذرات ریز آلوده، احتمال عفونت بسیار است.

خراشیدگی: معمولاً خراش بر اثر ساییده شدن یا سر خوردن روی سطح زبر به وجود می‌آید. لایه سطحی پوست خراشیده می‌شود و یک ناحیه پوست‌رفته باقی می‌ماند. این گونه زخم‌ها اغلب آلوده به غبار و کثیف هستند و به آسانی عفونی می‌شوند.

زخم گلوله: زخم‌های ناشی از اصابت گلوله می‌توانند سبب جراحی‌های عمیق داخلی شوند و ممکن است اندام‌های داخلی و بافت‌ها و رگ‌های خونی در مسیر گذر گلوله به شدت مجروح شده باشند و علاوه بر خونریزی بیرونی، خونریزی داخلی وجود داشته باشد.

* به هنگام کار نباید دست را از روی میدان استریل یا زخم عبور داد.

* از صحبت کردن، سرفه و عطسه بر روی حوزه یا وسیله استریل خودداری کنید زیرا ممکن است محل و ابزار با ذرات موجود در ترشحات دهان و بینی آلوده شوند.

* اشیای استریل را بالاتر از کمر خود نگاه دارید تا در معرض دید بوده و از آلودگی اتفاقی آن جلوگیری شود.

* برای باز کردن بسته‌های استریل، نخست لبه خارجی بسته را که دور از بدن قرار دارد باز کنید تا از تماس سطح استریل با روپوش جلوگیری شود و نیازی به دراز کردن دست روی بسته استریل نباشد.

* هرگز از ابزاری که در استریل بودن آن شک دارید استفاده نکنید زیرا ممکن است بیمار دچار عفونت شود.

* دست‌ها را نمی‌توان استریل کرد. بنابراین برای دست‌زدن به ابزار استریل از پنس یا دستکش استفاده کنید.

* در صورتی که تعویض پانسمان همراه با درد باشد باید طبق دستورالعمل به بیمار مسکن داده شود.

* به هنگام انجام پانسمان فشاری باید به نوع خونریزی توجه کرد. در خونریزی شریانی خون قرمز روشن، جهش دار و موج دار است و در خونریزی وریدی، خون قرمز تیره و با جریان آرام است. در خونریزی مویرگی، خون به شکل تراوش خون قرمز تیره است که خودبه‌خود کنترل می‌شود.

* در صورت دستور پزشک برای شست و شوی زخم به منظور خارج کردن ترشحات و بافت مرده از آن باید به روش زیر عمل کرد:

« پس از کشیدن محلول شست و شو به داخل سرنگ

در سمتی که شست و شو داده می‌شود، یک عدد ظرف قلوهای شکل در زیر زخم گذاشته می‌شود.

« در حالی که انتهای سرنگ را با فاصله ۳ تا ۵

سانتی‌متر از زخم نگاه داشته، محلول را به تدریج روی زخم می‌ریزند تا بافت مرده و ترشحات به همراه محلول شست و شو از زخم خارج شود.

در صدمات چشم از جمله ضربه‌های وارد بر آن، باید پانسمان بدون فشار انجام گیرد و برای محافظت پانسمان از بانداژ مناسب استفاده شود.

درمان زخم‌هایی که در آن‌ها اعصاب انتهایی بدن گرفتار می‌شود، مانند زخم‌های پای دیابتی و زخم‌های بدن. بیماری که دچار کاهش ایمنی بدن، کم‌خونی مزمن، ایدز و استرس‌های عصبی است یا در کسانی که داروهای تضعیف‌کننده سیستم ایمنی مصرف می‌کنند، مشکل‌تر است.

پانسمان زخم

پانسمان یک پوشش محافظتی استریل است که به منظور ایجاد یک محیط مناسب جهت ترمیم زخم، جذب ترشحات، جلوگیری از انتقال میکروب‌ها، حفاظت زخم از صدمات، اعمال فشار برای بند آوردن خونریزی، نگهداری و بی‌حرکت کردن زخم و حفظ آسایش جسمی و روحی بیمار روی زخم قرار داده می‌شود.

استفاده از پانسمان بستگی به نوع زخم و میزان ترشحات آن دارد که به شکل‌های مختلف، پانسمان تمیز، پانسمان زخم‌های ترشح‌دار، پانسمان فشاری در مواقع بروز خونریزی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

نکات قابل توجه در انواع پانسمان‌ها

* به هنگام کار کردن با وسایل استریل، برای جلوگیری از آلوده شدن، باید آن‌ها را از لباس خود یا سایر وسایل آلوده دور نگاه داشت.

در پانسمان زخم‌های ترشح دار، زخم را باید همواره از نظر وجود التهاب، عفونت، وضعیت بخیه‌های احتمالی، میزان ترشحات و تعداد گازهای آغشته به ترشحات کنترل کرد.

دفعات تعویض پانسمان باید طوری باشد که محل پانسمان از ترشحات خیس نشود زیرا که خشک و تمیز نگاه داشتن پوست از تحریکات و تخریب بافت جلوگیری می‌کند.

در صورتی که زخم، ترشحات زیادی داشته باشد پوست اطراف زخم را از داخل به خارج با آب و صابون بشویید و خشک کنید.

به هنگام تمیز کردن زخم، گاز یا گلوله پنبه آغشته به محلول ضد عفونی کننده را به طور دورانی از وسط زخم به خارج حرکت دهید و هر قطعه پنبه را فقط یک بار استفاده کنید. این عمل مانع انتقال میکروب‌ها از پوست به زخم می‌شود.

پانسمان نباید خیلی محکم بسته شده و باند پیچی شود و باید نسبتاً شل بسته شود تا هوا بهتر جریان پیدا کند و در نتیجه از تحریک پوست پیشگیری شود و مقداری از رطوبت و حرارت زیر پانسمان تبخیر شود.

گازها، باندهای زخم بندی قبلی و پنبه‌هایی را که برای تمیز کردن زخم به کار رفته‌اند در یک کیسه رطوبت‌ناپذیر جمع کنید تا با سایر مواد آلوده دفع شوند و بهتر است که سوزانده شوند. باید دقت کرد که سطح خارجی کیسه رطوبت‌ناپذیر آلوده نشود.

آلوده (باغچه، طویله و...) ایجاد شده‌اند، همچنین در زخم‌های عمیق که دارای بافت‌های مرده است یا زخم‌هایی که در آن شی خارجی فرو رفته، بیشتر است. در این صورت باید واکسن توأم را به بیمار تزریق کنید. یک نوبت تزریق در همان روز در صورتی که قبلاً واکسن توأم به طور کامل دریافت کرده باشید کافی است. اگر اطمینان به سابقه واکسیناسیون کامل در مصدوم ندارید پس از تمیز کردن و پانسمان زخم، بلافاصله او را برای تزریق سرم ضد کزاز به مرکز خدمات جامع سلامت ارجاع فوری دهید.

نتیجه گیری

زخم‌های عفونی در اثر باکتری‌های موجود در پوست، سایر قسمت‌های بدن یا محیط ایجاد می‌شوند. زخم باید همواره تمیز و خشک نگه داشته شود. یکی از مهم‌ترین مراحل برای التیام زخم‌های عفونی، مراقبت از زخم است.

موارد نیازمند انجام واکسیناسیون یا تزریق سرم ضد کزاز در افراد مجروح و دچار آسیب دیدگی

هر زخمی خطر عفونی شدن را دارد اما خطر عفونت کزاز در زخم‌های کثیف، بویژه زخم‌هایی که در محل‌های

منابع

- * سودارث، بیماری‌های عفونی، اورژانس و بلایا
- * کتاب در سنامه داخلی جراحی برونر
- * عزیزی محمدحسین، کتاب عوارض مراقبت‌های درمانی بیمارستانی
- * مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند. ۱۳۹۳؛ ۱(۲۱): ۱-۱۹
- * مجله دانشگاه علوم پزشکی قم / دوره دوازدهم، شماره یازدهم، بهمن ۱۳۹۷
- * کتاب کمک‌های اولیه و ویژه‌بهورزان و برایش دوم سال ۹۰ دانشگاه علوم پزشکی مشهد

به این موضوع امتیاز دهید (۱ تا ۱۰). کد موضوع ۱۰۳۲۹. پیامک ۳۰۰۷۲۷۳۱۰۰۱. نحوه امتیازدهی: امتیاز- شماره مقاله. مثال: اگر امتیاز شما ۸۰ باشد (۸۰-۱۰۳۲۹)